

Forord

Mindre end 5% af den danske befolkning har i dag direkte tilknytning til landbrugserhvervet. Men en betydelig del af dem, hvis arbejdsliv er knyttet til byerhvervene, oplevede deres barndom på landet. I den forstand udgør det traditionelle familiebrug for mange danskere "barndommens land". Omvendt indtog børn og unge rent kvantitativt en fremtrædende plads i 1800-tallets og det tidlige 1900-tals landbosamfund. Endnu i 1940'erne var fødselsoverskuddet i landdistrikterne næsten fire gange højere end i byerne.

Børn og unge repræsenterede en arbejdskraft, som i mange tilfælde var uundværlig for landbrugsdriften, og det kom til afgørende at præge opvæksten. Men det er ikke altid de samme spor, hårdt fysisk arbejde og store krav til ansvar og disciplin har efterladt sig. I mange tilfælde fortæller statistisk kvantificerende kilder således en anden "historie" end den, de mennesker, som levede barndommen på landet, erindrer sig i deres alderdom. Den individuelle barndoms historie har derfor ofte et præg af tvetydighed.

I dette nummer af *Bol og By* giver Dagfinn Slettan først en oversigt landbobørns deltagelse i arbejdet i Norge fra midten af forrige til midten af dette århundrede og diskuterer bl.a. spørgsmålet om forandring og kon-

tinuitet i børnearbejdets omfang og karakter. Dernæst belyser Grethe Banggaard de generelle vilkår for opvækst i fynske husmandsfamilier i 1800-årenes første halvdel, hvor hun bl. a. viser, at den traditionelle modstilling af gård- og husmandsfamilier ikke er den eneste (og næppe den mest afgørende) baggrund for at forklare eksempelvis markante forskelle i spædbørnsdødeligheden. På baggrund af interviews i Institut for Dansk Dialektforskning's båndarkiv illustrerer Inge Lise Pedersen, Stine Kern Hansen og Tine Michelsen forskellige træk af "erindringen" om hverdagen som barn af småkårsfolk på landet omkring århundredskiftet: Arbejde, skolegang m.v.

De lidt ældre børn, landboudommen, er emnet for den afsluttende artikel, hvor Kirsten Linde undersøger de ganske omfattende rejser efter sæsonarbejde, som unge fra store dele af Vestjylland foretog gennem 1800-tallet. Det var ikke kun eventyrlyst, men nok så meget periodisk arbejdsløshed på hjemegnen, der skabte denne geografiske mobilitet.

*Bo Fritzboeger
Jens Villiam Jensen
Bjørn Poulsen*